

ANALIZA ALPINISTIČNIH NESREČ IN DOGODKOV

v obdobju do septembra 2025¹

¹ Sistematično zbiranje podatkov o nesrečah se je začelo v juliju 2025. To je prvo poročilo in vključuje prispela poročila o nesrečah v letih od 1990 do 2025.

ZAHVALA

Iskrena hvala vsem, ki ste bili pripravljeni deliti svojo izkušnjo in izpolniti vprašalnik. Brez vaših prispevkov ta analiza ne bi bila mogoča. Zelo cenimo vaš odziv in pripravljenost, da spregovorite o svojih izkušnjah. Zavedamo se, da to ni bilo enostavno – nesreče v gorah še vedno spremlja določena stigma, zaradi katere so povezane s sramom ali občutkom neuspeha.

Prav zato še toliko bolj spoštujemo vaš pogum in pripravljenost, da ste se izpostavili ter pokazali svojo ranljivost. S tem pomembno prispevate k varnosti in razumevanju znotraj naše alpinistične skupnosti. Hvala, ker pomagate graditi okvir za varnejše gibanje v gorah.

Vsebina

Uvod	5
Povzetek ugotovitev	6
Predstavitev zbranih podatkov	8
Splošni podatki o nesrečah.....	9
Nesreče v skali.....	13
Nesreče v ledu, snegu in mešanem terenu	16
Kaj se iz opisanih nesreč lahko naučimo?	19
Ukrepi za zmanjšanje števila in resnosti nesreč	21
Varovanje in tehnični postopki	21
Kakovost skale in opreme.....	21
Prva pomoč in poškodbe	21
Načrtovanje ture in vreme.....	22
Psihološki vidiki, odnosi in odločanje.....	22
Napredek in izkušnje	22
Primeri z gledno izpolnjenih obrazcev	23
Primer 1	23
Primer 2	24
Zaključek	27

Uvod

Komisija za alpinizem je v letu 2025 začela zbirati poročila o alpinističnih nesrečah. Namen zbiranja je pridobiti uporabne podatke o plezalnih nesrečah in dogodkih (tako v hribih, kot v plezališčih), iz katerih bi lahko izluščili najpogostejše vzroke nesreč. Namen tega projekta je, da bi se iz teh podatkov lahko vsi učili ter izkušnje udeležencev uporabili v učnih procesih na odsekih in klubih. Na ta način bi tudi lažje in učinkoviteje naslovili tveganja, ki bi se tekom analize nesreč izkazala kot prevladujoča.

Sprotni cilji tega projekta so zmanjševanje števila nesreč tekom sezone ter zmanjševanje resnosti posledic potencialnih nesreč (manj težjih poškodb, manj helikopterskih reševanj ...). Končni cilj projekta je, da se v koledarskem letu ne bi zgodila niti ena alpinistična nesreča.

KA meni, da je najlažji način učenja obvladovanja tveganja, ki je povezano z alpinizmom, ravno izobraževalni proces alpinističnih šol, tekom katerega se lahko na praktičnih primerih uči tečajnike in pripravnike, čemu vse naj posvečajo pozornost pri svojem udejstvovanju v gorah.

Pred vami je prvi povzetek oziroma analiza poročil, ki smo jih prejeli do sedaj. Statistični vzorec je za resno analizo premajhen, lahko pa vam pokažemo, kako smo si celoten projekt zamislili in kaj lahko alpinistična skupnost pričakuje. V prihodnje bomo (glede na količino izpolnjenih poročil) pripravili eno ali dve poročili letno, praviloma ločeni za zimsko in letno sezono.

Na tem mestu naj izpostavimo, da ugotovitve analize ne predstavljajo absolutne resnice, saj rezultati temeljijo na relativno majhnem vzorcu podatkov. Naše delo je močno odvisno od vhodnih podatkov, ki pa lahko pridejo le z doslednim in natančnim izpolnjevanjem vprašalnika. Kot bo v nadaljevanju podrobneje predstavljeno, temelji analiza na 51 vsebinsko dovolj izpolnjenih vprašalnikih. Glede na to, da imamo v letu 2025 registriranih 1.060 članov alpinističnih kolektivov (77 tečajnikov, 247 mlajših in 325 starejših pripravnikov, 253 alpinistov ter 158 alpinističnih inštruktorjev), se lahko strinjamo, da je vzorec zelo majhen. Po podatkih GRZS se je samo v letošnjem letu (do septembra) zgodilo 20 plezalnih nesreč in 4 nesreče pri turnem smučanju. Ob tem je treba opozoriti, da ima GRZS podatke le o nesrečah v Sloveniji, medtem ko smo v analizi analizirali tudi podatke o nesrečah, ki so se zgodile v tujini.

Predvidevamo lahko, da se je zgodilo precej več nesreč in/ali dogodkov², povezanih s plezanjem, a žal o njih nimamo podatkov. Pričakujemo, da bo v prihodnje več teh nezgod zabeleženih in s tem slika dejanskega stanja na tem področju popolnejša.

² Za potrebe tega poročila uporabljamo dvojno poimenovanje, in sicer “**nesreča**” – ko je prišlo do kakršnekoli poškodbe bodisi zaradi padca ali zunanjega vpliva (padec kamna ...), ne glede na to, ali je bilo s plezanjem mogoče nadaljevati ali ne, ter “**dogodek**” – ko bi lahko prišlo do nesreče, ki pa se zaradi spleta srečnih okoliščin ali ustrezne reakcije udeležencev ni zgodila (npr. zdrs, ki se ne konča s padcem).

Povzetek ugotovitev

Začenjamo s krajšim povzetkom za vse tiste, ki se vam mudi. **Če imate samo pet minut časa, preberite naslednji dve strani.** Kdor si lahko vzame približno pol ure za branje celotnega poročila, pa lahko sledeče preskoči in nadaljuje s Predstavitvijo zbranih podatkov (stran 8).

Opravljen delo in ugotovitve lahko strnemo v naslednje točke:

- Do 14. septembra 2025 smo prejeli 57 izpolnjenih vprašalnikov.
- 6 vprašalnikov smo izločili, ker niso vsebovali dovolj podatkov, potrebnih za analizo.
- V analizo nesreč/dogodkov smo tako vključili 51 primerov, od tega 43 nesreč in 8 dogodkov.
- Največ nesreč se je po zbranih podatkih zgodilo v Sloveniji in sicer 34, ter 9 v tujini.
- Pri nesrečah (doma in v tujini) je bil v 36 primerih potreben obisk bolnišnice, v 14 primerih pa zdravstvena oskrba ni bila potrebna (v teh 14 primerov je všteti tudi 8 dogodkov). V enem primeru zanesljivih podatkov ni.
- 25 primerov se je končalo s posredovanjem reševalcev, 25 pa s samopomočjo (všteti tudi dogodki – 8). Za 1 primer tega podatka ni.
- Od 25 primerov reševanja jih je bilo 23 opravljenih s helikopterjem, 2 pa klasično.
- Od vseh nesreč, kjer ni bila potrebna pomoč GRS (25), je v kar 12 primerih ponesrečeni potreboval naknadno zdravniško oskrbo! V 8 primerih pa so udeleženci v samorefleksiji priznali, da bi bil klic smiseln!
- Vrste poškodb, ki so jih poškodovani utrpeli:
 - o LAŽJA: razne udarnine, površinske praske in odrgnine ter podobne poškodbe
 - o TEŽJA: vse vrste zlomov, izpahov, zvinov, nezavest, poškodbe glave in možganov, krvavitve, druge potencialno življenje ogrožajoče poškodbe
- Težjih poškodb je bilo 51 (poškodovani so imeli praviloma več poškodb skupaj).
- Največ je bilo zlomov (predvsem nog, gležnjev, reber in vretenc).
- Sledijo krvavitve in poškodbe povezane z glavo.
- 3 smrtne nesreče!

Na podlagi rezultatov podajamo naslednje predloge:

PREDLOG 1: na odsekih bi bilo smiselno redno obnavljati znanje prve pomoči in oskrbo poškodb (vseh vrst zlomov, krvavitvev in poškodb glave). Pozornost namenite tudi temu, da pri poškodbah glave odločitve sprejema nepoškodovani.

PREDLOG 2: na odsekih opravite pogovor, da je pri nesrečah (sploh, kjer pride do težjih poškodb ali kjer bi samoreševanje lahko pripeljalo do novih ali poslabšanja obstoječih poškodb) bolje poklicati na pomoč kot vztrajati pri samopomoči. Hitra in strokovna oskrba poškodb namreč omogoča hitrejšo celjenje in rehabilitacijo. Pri tem je tudi pomembno, da smo ustrezno zavarovani in da strah pred morebitnimi stroški reševanja ni pomemben dejavnik odločanja.

PREDLOG 3: v programe šol (skupne ture) in delo s pripravniki vključite tudi t. i. »šodrovske smeri«, to je smeri, kjer gre bolj za poplezavanje, težavnosti II-III, kjer se načeloma težje namešča varovanje ali pa ni potrebe, je pa potrebna zbranost in varen korak.

PREDLOG 4: pri preopremljanju klasičnih smeri z novimi klini naj se razmisli o možnostih premika sidrišč izven vpadnice plezanja. Pri tem naj se kline starih sidrišč izbije ven.

PREDLOG 5: odseki naj namenijo nekaj pozornosti razlagi, kaj pomenijo ocene S1, S2, S3... in kaj vse v resnici lahko obsega termin »dolga navrtana smer«. Poudarek, da ni vedno dovolj vzeti samo sistemov.

PREDLOG 6: ne vstopaj v smer, če je naveza pred tabo, in vedno imej še rezervni načrt za take primere. Še posebej to velja za klasične smeri lažjih in zmernih težavnosti, položnejše stene, grape, teren, kjer gre smer plezanja naravnost navzgor, itn.

PREDLOG 7: v alpinističnih šolah in pri delu s pripravniki namenite nekaj več pozornosti učenju preverjanja stopov/oprimkov/kakovosti skale ter preverjanju kakovosti zabityh klinov, ki jih srečamo v

steni. Ne samo preverjanje s kladivom, ampak tudi vizualni pregled klina ter njegova orientacija glede na smer potencialnega padca/obremenitve.

PREDLOG 8: tečajnikom in pripravnikom predstavite, da ocene športno plezalnih vzponov in vzponov v Paklenici ter drugih območjih z zelo kompaktno skalo niso merodajne za primerjavo težavnosti s smermi v naših hribih. Poudarite tudi postopnost dvigovanja težavnosti kompleksnih smeri v primerjavi s športnoplezalnim nivojem (plezanje težkih smeri v plezališčih nas še ne kvalificira za plezanje težkih smeri v hribih).

PREDLOG 9: v učnem procesu posebej poudarite pomen pogostejšega nameščanja kakovostnega varovanja pri zimskem plezanju, saj se razmere velikokrat spreminjajo med samim plezanjem. Vedno izkoristimo možnosti namestitve kakovostnega varovanja, ko se le-te ponudijo.

PREDLOG 10: članom odsekov predstavite tveganja in resnost posledic sočasnega plezanja.

PREDLOG 11: izkušenejši naj predvsem manj izkušenim plezalcem pomagajo razumeti, da uspešno opravljen vzpon ne sme biti edino merilo uspeha ter da cilj vedno počaka. Pomembno je zavedanje, da je za kakovosten vzpon včasih potrebnih več poskusov in da ga ni smiselno izsiliti za vsako ceno. Pri sprejemanju odločitev je nujno upoštevati tudi trenutne razmere in presoditi, ali so za vzpon ustrezne.

PREDLOG 12: osvojite gibanje/plezanje s cepini in derezami v skali. Odličen poligon za to so plezališča za orodno plezanje, ki jih je v Sloveniji že kar precej.

Predstavitev zbranih podatkov

Sistematičnega zbiranja podatkov o alpinističnih nesrečah v Sloveniji do sedaj ni bilo. Vsakoletna poročila o nesrečah v hribovih pripravlja Gorska reševalna zveza Slovenije (GRZS), vendar so v njih zajete tudi vse ostale nesreče, ki se dogajajo v hribovitem in gorskem svetu (npr. jadralno padalstvo, gorsko kolesarjenje, smučanje, vodne aktivnosti, iskanje pogrešanih ...). Sicer beležijo število plezalnih in turno smučarskih nesreč, vendar ne po parametrih, ki bi bili neposredno uporabni za preventivno delovanje na odsekih. Poleg tega beležijo le podatke o nesrečah v Sloveniji, medtem ko se nam nesreče dogajajo tudi med plezanjem v tujini.

Do 14. septembra 2025 smo prejeli 57 izpolnjenih vprašalnikov, ki so nekateri bolj, nekateri manj vsebinsko uporabni. Po natančnem pregledu smo jih 6 izključili, saj žal niso vsebovali pomembnih informacij (zakaj se je nesreča pripetila, kje, kaj se lahko iz dogodka naučimo ...), ki so za analizo nujne.

V analizo smo tako vključili 51 vpisov³, iz katerih smo lahko izluščili vsebinske informacije, ki so temelj poročila. To je tudi izhodiščna številka nesreč, na kateri temeljijo vsi izračuni in medsebojne primerjave.

Leto nesreče	1990-2000	2001-2010 ⁴	2011-2020	2021	2022	2023	2024	2025	Brez podatka	SKUPAJ
Podatki KA	2	0	12	4	2	5	3	15	8	51
Podatki GRZS ⁵	ni podatka	169	405	62	45	63	40	24	/	808

Tabela 1: Prikaz števila nesreč v obdobju od 1990 do 2025 glede na podatke GRZS in zbrane podatke iz vprašalnikov KA⁶.

Zelo očitno (in nenazadnje tudi smiselno) je, da se velik del poročil nanaša na nesreče, ki so se zgodile pred kratkim. Spomini so še sveži, problematika pa za udeležence verjetno bolj aktualna kot za ponesrečence izpred dvajsetih let. Tako je 169 nesreč iz desetletnega obdobja 2001 do 2010 zelo »slabo izkoriščenih«, saj se širša skupnost iz njih ne bo naučila nič. V letošnjem letu pa je ta »izkoristek« več kot 60 %. Upamo, da bo v prihodnje izpolnjevanje poročila postalo del soočanja z vsako plezalno nesrečo. Le tako se bomo lahko iz vsakega neljubega dogodka kot skupnost kaj naučili in opazovali trende. Še vedno pa velja, da so dobrodošla tudi vsa poročila o dogodkih izpred deset in več let, saj se objektivni vzroki nesreč od takrat niso bistveno spremenili.

³ Pri tem velja izpostaviti, da se soočamo s težavo podvojenih vnosov – to je, ko poročilo o nesreči izpolnita tako ponesrečeni, kot njegov soplezalec. Pri nekaterih smo lahko iz kraja in časa dogodka razločili, da sta vezana na isto nesrečo, pri drugih nam to ni uspelo. V bodoče bomo poskusili nasloviti to težavo s popravkom vprašalnika.

⁴ Podatki GRZS so na voljo od leta 2006 naprej.

⁵ Tudi tukaj so zajete le nesreče, ki so zahtevale posredovanje gorskih reševalcev.

⁶ Podatki KA so pomanjkljivi, saj datum nesreče v nekaterih odgovorih ni bil naveden.

Splošni podatki o nesrečah

Glede na geografsko lokacijo se je največ nesreč zgodilo v Sloveniji (34), 9 pa jih je bilo v tujini. Od nesreč v tujini se jih je 8 zgodilo pri plezanju v skali in 1 pri plezanju v ledu. Pri nesrečah v Sloveniji jih je bilo 23 pri plezanju v skali, 4 pri plezanju v snežni ali kombinirani smeri, 1 pri plezanju v ledu, 2 pri dostopu v letnih razmerah, 1 pri dostopu v zimskih razmerah, 1 pri sestopu v zimskih razmerah ter 2 iz kategorije drugo.

	doma	tujina
plezanje v skali	23	8
plezanje v snežni ali kombinirani smeri	4	0
plezanje v ledu	1	1
dostop v letnih razmerah	2	0
sestop v letnih razmerah	0	0
dostop v zimskih razmerah	1	0
sestop v zimskih razmerah	1	0
drugo	2	0
SKUPAJ	34	9

Tabela 2: Porazdelitev nesreč doma in v tujini glede na aktivnost, v kateri se je nesreča zgodila

Daleč največ analiziranih nesreč/dogodkov se je zgodilo pri plezanju v skali, teh je bilo 31. Pri zimskem plezanju oz. zimskih aktivnostih smo analizirali 8 nesreč. 2 nesreči sta se zgodili pri dostopu/sestopu v letnih razmerah in 2 pri drugih aktivnostih. Nazorneje je to razvidno z Diagrama 1.

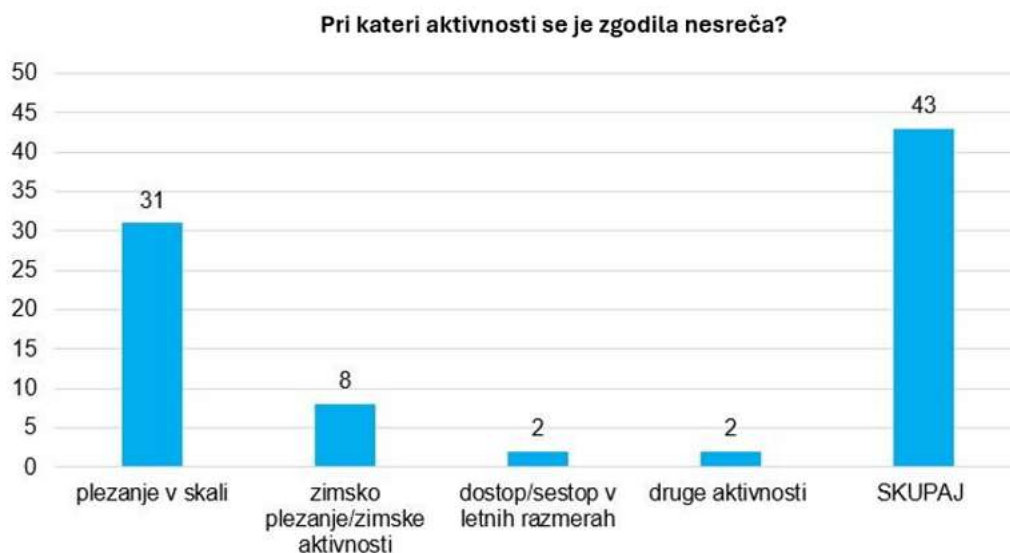

Diagram 1: Grafični prikaz porazdelitve števila nesreč glede na letni čas oz. aktivnosti.

V Diagramu 2 prikazujemo kje, oz. ob kakšni dejavnosti so se posamezne nesreče zgodile. Daleč največ podatkov smo prejeli za nesreče v skali, vseh ostalih je zanemarljivo malo, a jih bomo v nadaljevanju kljub temu analizirali.

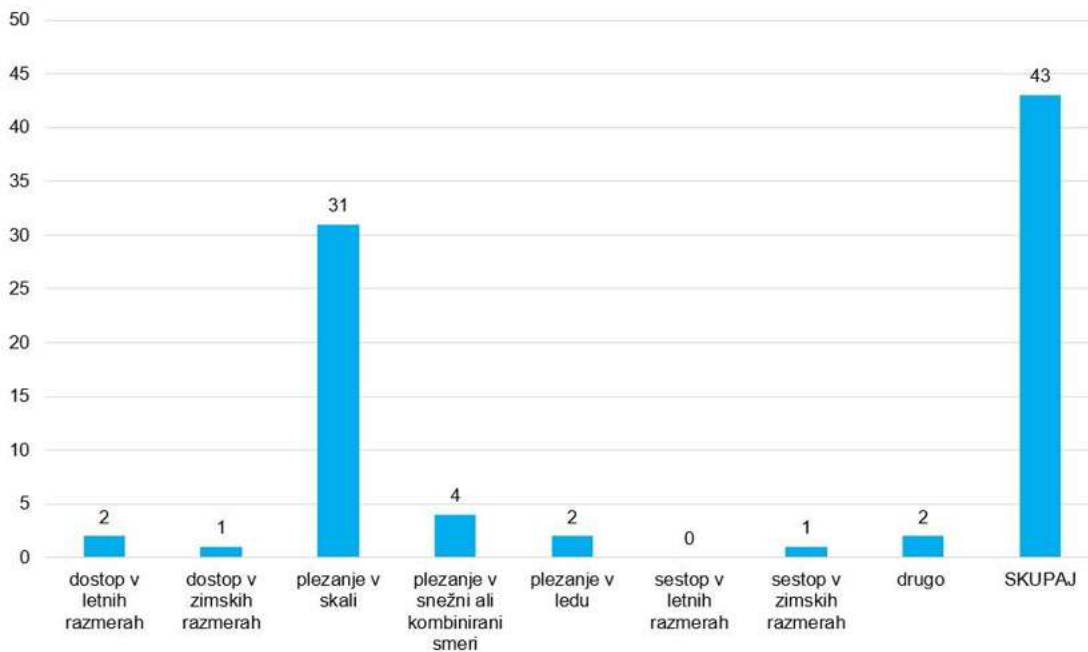

Diagram 2: Grafični prikaz števila nesreč glede na vrsto alpinistične dejavnosti.

V nadaljevanju so z grafičnimi prikazi predstavljeni še nekateri drugi osnovni podatki o zbranih nesrečah.

Diagram 3 prikazuje število nesreč, ki so zahtevale bolnišnično oskrbo. V to število so vštete tudi nesreče, pri katerih reševalne službe niso posredovale. V vseh primerih posredovanja reševalnih služb je bil poškodovani predan v bolnišnično oskrbo.

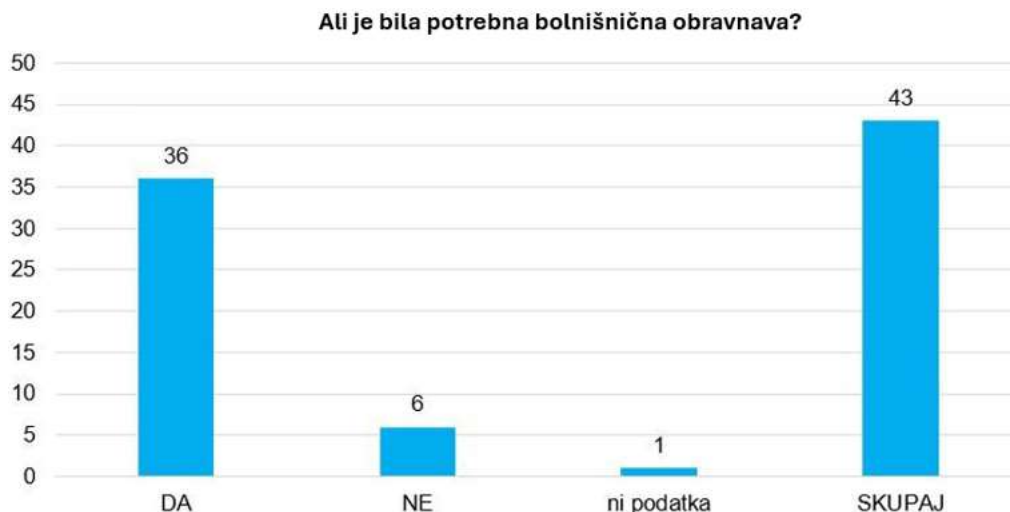

Diagram 3: Grafični prikaz števila nesreč, ki so zahtevale bolnišnično oskrbo.

Diagram 4 prikazuje število nesreč, kjer je bila potrebna pomoč gorskih reševalcev bodisi v obliki klasičnega reševanja, bodisi v obliki reševanja s pomočjo helikopterja. Skoraj polovica nesreč je bila takšne narave, da je bilo potrebno posredovanje gorskih reševalcev. V 17 primerih so si udeleženci pomagali sami, v enem primeru pa nimamo podatka. V 8 primerih dogodkov ravno tako ni bilo potrebno posredovanje GRS. Diagram 5 prikazuje, koliko reševanj je bilo izvedenih klasično in koliko s pomočjo helikopterja. Vidimo lahko, da je pomoč helikopterja postala stalna praksa sodobnega gorskega reševanja.

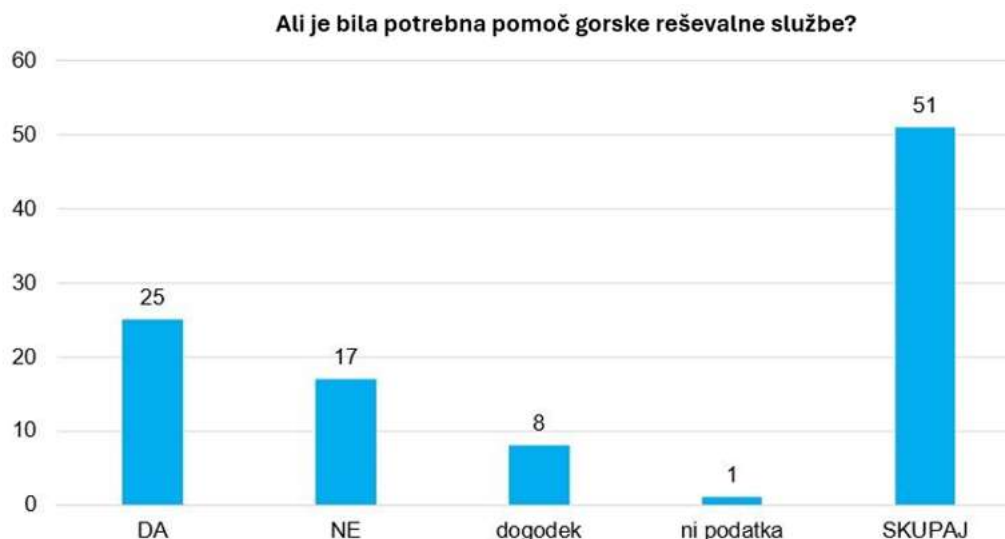

Diagram 4: Grafični prikaz števila nesreče, kjer je bilo potrebno posredovanje gorskih reševalcev.

Pri tistih nesrečah, kjer se ponesrečeni niso odločili za klic na pomoč, je bilo kar 8 takšnih, kjer so ponesrečeni v poročilu zapisali, da bi bila pomoč GRS glede na resnost situacije potrebna. Ponesrečenci so imeli namreč resne poškodbe, ki bi se lahko s sestopanjem še poslabšale (zlom reber, zlom mečnice, večje/globlje rane, zlom medenice, pretres možganov, nezavest ...).

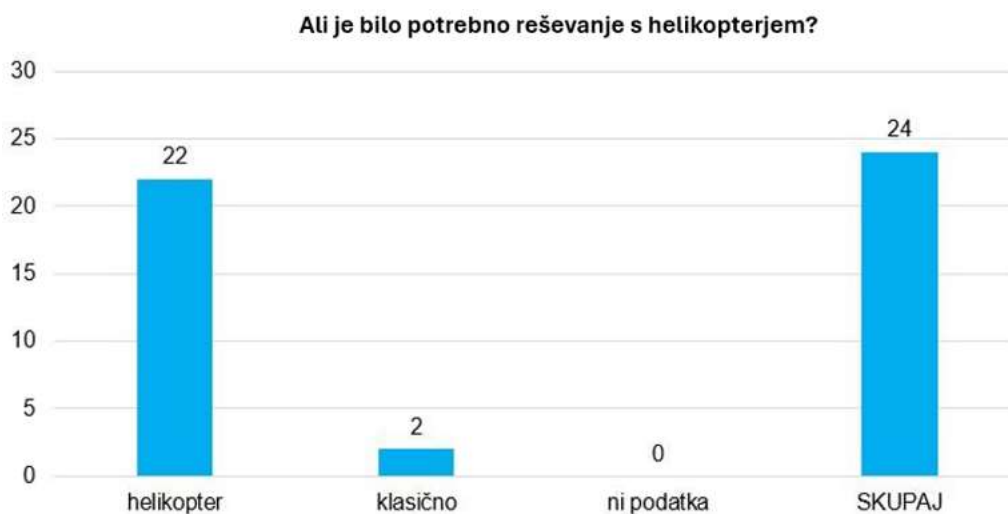

Diagram 6: Grafični prikaz vrste reševanja, kjer je bila ob nesreči potrebna pomoč gorske reševalne službe.

Glede na relativno veliko število nesreč, kjer posredovanje gorskih reševalcev (glede na presojo ponesrečencev) ni bilo potrebno, nas je zanimalo, v koliko primerih je bila potrebna naknadna bolnišnična obravnava. Podatki so razvidni z Diagrama 6 in razkrivajo dva precej zaskrbljujoča trenda:

- kar 12 nesreč je bilo takih, kjer bi ponesrečenci potrebovali pomoč GRS in zdravnika že na mestu nesreče;
- resnost in obseg poškodb, ki so jih utrpeli ponesrečenci (zlomljena mečnica, zlomljena talusa, zlom reber, zlom lopatice ...) in vseeno opustili klic na pomoč. Kar nekaj jih je potem tudi samih ali s pomočjo soplezalcev s spusti po vrvi in peš sestopilo do avtomobila in se odpeljalo do bolnišnice. En primer se je zgodil celo v tujini, od koder je sestopu sledila še vožnja domov. Na tem mestu bi radi posebej izpostavili primer zelo hudih poškodb, kjer sta soplezalca sestopila sama:
 - poškodbe ledvenih vretenc,
 - zlom medenice,
 - zlom komolca,

- zdrobljena petna kost,
- pretres možganov.

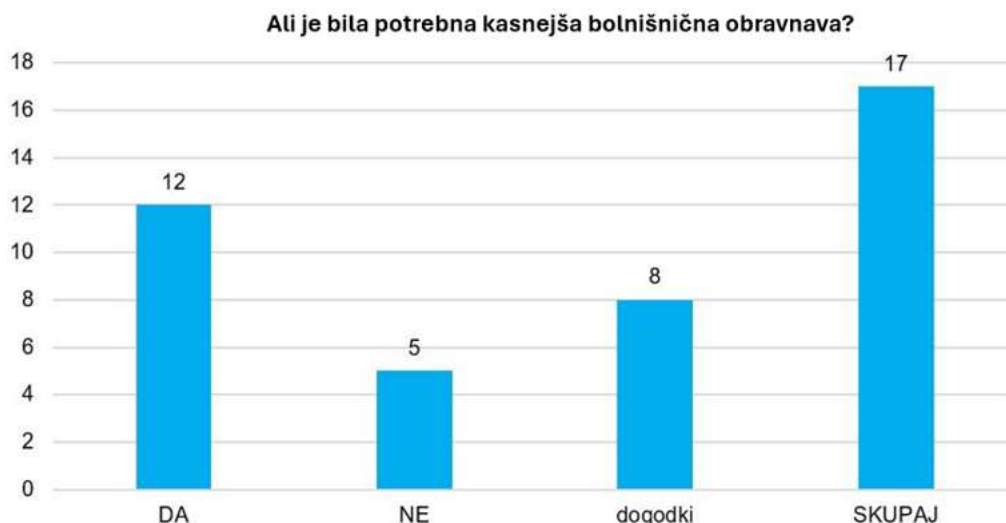

Diagram 6: Grafični prikaz nesreč, kjer udeleženci niso zaprosili za posredovanje gorskih reševalcev, so pa naknadno potrebovali zdravstveno oskrbo.

Zastopanost različnih vrst poškodb, ki so jih ponesrečeni utrpeli v nesrečah, je prikazana na Diagramu 7. Kot **lažje poškodbe** smo opredelili udarnine, površinske praske, odrgnine ter podobne poškodbe. Med **težje poškodbe** smo uvrstili vse vrste zlomov, izpahov, zvinov, nezavest, poškodbe glave in možganov, krvavitve ter druge težje poškodbe, ki so lahko potencialno ogrožajoče za življenje. Vidimo lahko, da pri alpinističnih nesrečah praviloma pride do težjih poškodb, saj po številu močno odstopajo od vseh ostalih. Skupno število poškodb odstopa od skupnega števila analiziranih nesreč, saj dve poročili vsebujeta podatke za skupno 4 ponesrečene.

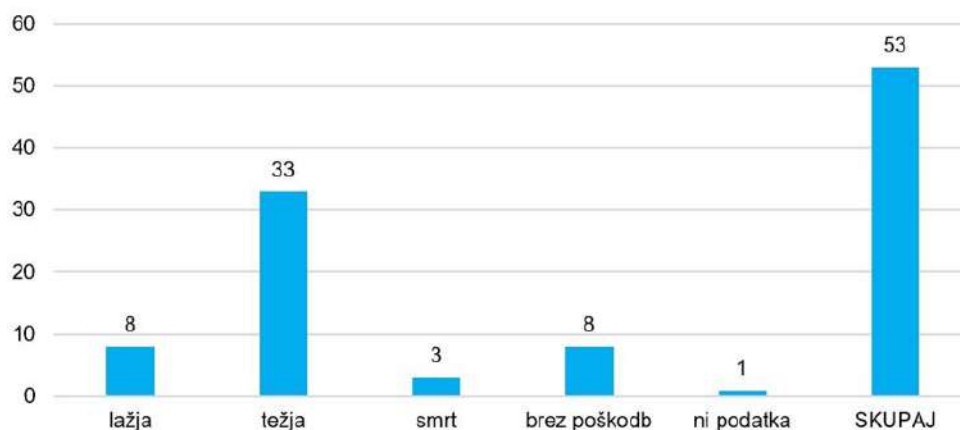

Diagram 7: Grafični prikaz vrste poškodb ponesrečenih plezalcev.

Diagram 8 podrobneje prikazuje vrste posameznih težjih poškodb. Skupno je takih poškodb 51⁷. Iz podatkov lahko vidimo, da je daleč največ različnih zlomov, predvsem nog, gležnjev, vretenc in reber. Sledijo krvavitve in kar nekaj tudi poškodb povezanih z glavo (pretresi možganov, nezavesti).

⁷ Skupno število težjih poškodb odstopa od podatka v Grafu 6 zato, ker so imeli poškodovani praviloma več poškodb skupaj. Na primer: zlom noge, zlom rebra in pretres možganov.

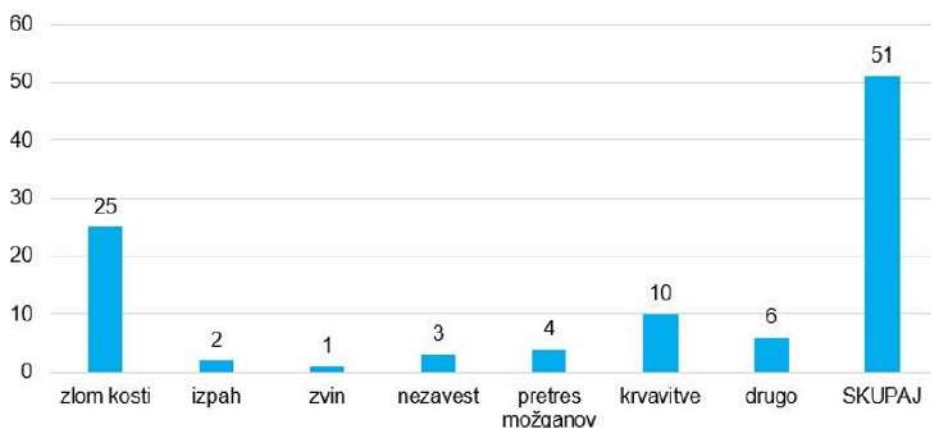

Diagram 8: Grafični prikaz razdelitve težjih poškodb.

POVZETEK: pri analizi zbranih podatkov o nesrečah smo opazili vzorec, ki je po našem mnenju precej nevaren, in sicer to, da ponesrečenci oz. udeleženci nesreč **ne pokličejo na pomoč gorske reševalne službe** niti v primerih, ko bi bilo to smiselno in potrebno. Vsaj 8 nesreč je bilo namreč takih, kjer so udeleženci sami omenili, da bi bil klic glede na obseg poškodb smiselno. Čemu pripisati takšen razkorak lahko ugibamo, je pa to vsekakor nevarno. Še posebej, ker podatki kažejo, da je bilo med vsemi zbranimi podatki o nesrečah kar 36 takih, ki so potrebovali bolnišnično oskrbo. V 33 primerih je prišlo do težjih poškodb, v treh žal tudi do smrti. Med temi poškodbami je največ zlomov (25), sledijo različne krvavitve (10) in poškodbe, povezane z glavo (nezavest, pretres možganov).

Nesreče v skali

Največ nesreč se je zgodilo pri **plezanju v skali (31)**, 2 nesreči pri dostopu v letnih razmerah in 2 nesreči pri drugih aktivnostih, povezanih s plezanjem (zgodili sta se v kopnih razmerah).

Najpogostejši vzrok za nesreče v skali je bila navedena **slaba kakovost skale⁸ (24 ali 74 % vseh nesreč v skali)**, sledijo:

- odpoved mišic rok/prstov oz. »navitje«,
- izpuljen klin,
- izrutje rastja v steni (sicer tehnično precej podobno odkrušenemu oprimku),
- zdrs noge in
- padec plezalca (neznan vzrok) na drugega plezalca, oba nenavezana.

Vzrok nesreče	Število nesreč
Slaba kakovost skale	24
Odpoved mišic rok/prstov oz. »navitje«	3
Izpuljen klin	2
Izrutje rastja v steni	1
Zdrs noge	1
Padec plezalca na drugega plezalca	1
SKUPAJ	31

Tabela 3: Število nesreč glede na vzrok nesreče

Od teh 24 primerov nesreč zaradi **slabe kakovosti skale** je **polovica (12)** takih, kjer je bil ponesrečeni bodisi **pripravnik (7)** mlajših pripravnikov – MP in 4 starejši pripravniki – SP) ali pa brez formalne gorniške izobrazbe (1 primer), športno plezalni nivo vseh pa je bil **vsaj 6a na pogled**. V povprečju so se z alpinizmom ukvarjali **dobri 2 leti**. Nesreče so se zgodile praviloma v klasičnih smereh oz. v **lažjih raztežajih**, šlo je za samostojne naveze pripravnikov. Praviloma so bili redno aktivni (9) in so plezali v

⁸ Tu so vključeni primeri, ko pade napredujoči zaradi odkrušenega oprimka/stopa, ko napredujoči sproži kamen na varovalca, ko naveza nad ponesrečenim sproži kamen ...

okviru svojih sposobnosti (po lastni oceni), le 2 poškodovana sta bila aktivna nekajkrat na sezono in (zanimivo) tudi rutinirano obvladujeta težave oz. sta opravila že več zahtevnejših tur.

Drugih 12 primerov pa je takih, kjer ima ponesrečeni status alpinista (10) ali alpinističnega inštruktorja (2) in praviloma plezajo 5 let ali več (v povprečju več kot 9 let), njihov športno plezalni nivo pa je večinoma višji od 6c. Nesreče so se praviloma zgodile v nekoliko težjih smereh (več kot VI+ po UIAA lestvici), večina udeležencev je redno aktivnih (9) in rutinirano obvladujejo težave (10).

K plezanju v skali smo vključili tudi 5 nesreč/dogodkov, ki so se zgodili v letnih razmerah. Ti primeri so:

- dostop v letnih razmerah (2 nesreči),
- priprava na vstop v smer (1 dogodek) in
- nadelava nove enoraztežajne smeri (1 nesreča).

Obe nesreči pri dostopu v letnih razmerah sta se končali z relativno hudimi poškodbami, aktiviran je bil helikopter in prevoz v bolnišnico ter nadaljnje zdravljenje. Ena naveza je bila izkušena (ukvarjanje z alpinizmom 7 let) ter redno aktivna, druga pa naveza mlajših pripravnikov z 2 letnim stažem ter manjšo aktivnostjo (nekajkrat na sezono). Obe navezi imata visok športno plezalni nivo (6c in 7c) in rutinirano obvladovanje težav. Navezi nista bili pod časovnim pritiskom ali pod pritiskom osebnih ambicij.

V nadaljevanju povzemamo nekaj kratkih opisov nesreč pri plezanju v skali. Gre za nesreče, ki so bodisi tipične in se v podobnih različicah dogajajo pogosto, ali pa so izredne in zato morda še bolj vredne pozornosti. Pri bolj specifičnih nesrečah smo zgodbo "vzeli iz konteksta" in kakšno okoliščino priredili zaradi zagotavljanja anonimnosti, tehnične podrobnosti pa so povsod točne.

- Spust po enem pramenu vrvi (cca. 30 metrov nad tlemi), samovarovanje, urejeno s francoskim vozlom in dynema zanko. Ker se neobremenjena (vlečna vrv) zaplete, se spuščajoči ustavi. Razpleta jo z obema rokama, ker je ravno na položnejšem delu se ustavi na polici, kjer stoji z obema nogama, vrv pa je neobremenjena. Rob police se odkruši, plezalec izgubi ravnotežje. Sproščen francoski voz ne zagrabi takoj in začne drseti po vrvi. Po nekaj metrih se dynema prežge, odkrušena skala pa preseka vrv pod polico. Spuščajoči ostane samo še na Reversu in se zapelje čez konec vrvi v prazno.
- Napredujoči se je med študiranjem gibov usedel v klin, ki se je izpulil. Šlo je za težko, a že večkrat prosto preplezano smer. Ker je bila pred desetletji plezana tehnično, je bilo v raztežaju veliko dotrajane opreme.
- Plezalec je padel pri plezanju previsne poči v prvem raztežaju smeri, ko se mu je odlomil stop. Žal nobeno izmed nameščenih vmesnih varoval ni zadržalo padca (vsa so se izpulila) in s približno 30 metrov je padel na tla.
- Napredujoči je med plezanjem naletel na sumljivo skalno klado, po kateri je potrkal, da bi ocenil njeno kakovost. Ocenil je, da je sumljiva ter želel popraviti nogo. Pri tem je omenjeno klado z roko rahlo obremenil, kar je bilo dovolj, da se je odlomila ter mu padla v naročje in ga podrla iz ravnotežja. Sledil je neizogibni padec.
- Med zadnjim spustom po vrvi se je plezalca izpulilo sidrišče. Padel je približno 15 m in obležal na tleh. K sreči se je iz nezavesti prebudil in sam sestopil.
- Napredujoči med plezanjem zadnjega raztežaja v detajlu išče dober stop za desno nogo. Opazi enega, ki je očitno črn od plezalk. Ker mu deluje sumljiv, ga sprva ne uporabi, vendar nekako ne najde ugodne alternative. Po minuti cincanja vseeno pohodi označen stop in skupaj z njim pade na polico nekaj metrov pod seboj.
- Napredujoči zaradi utrujenosti pade 4 metre nad zadnjim varovalom. Varovalec med padcem poskuša povzeti čim več vrvi, da bi padec skrajšal. Ob zaustavitvi padca mu roko stisne med vrv, varovalno napravo in obračalno vponko. Natančen opis poškodbe v poročilu ni podan, je bila pa roka zaradi otekline neuporabna za nadaljnje plezanje ali vrvne manevre. Naveza je prekinila vzpon in sestopila zaradi poškodbe varovalca, medtem ko je napredujoči osem metrski padec preživel brez posledic.

POVZETEK: na podlagi zbranih podatkov se največ nesreč še vedno zgodi v skali. To je pričakovano in logično, saj je letna sezona v Sloveniji veliko daljša kot zimska. Sklepamo tudi, da se na splošno pri nas večji del alpinistične skupnosti⁹ ukvarja z letnim alpinizmom, ki ga izvaja tudi na višjem nivoju (pleza težje, kompleksnejše smeri) kot na primer pri zimskem plezanju. Zimski alpinizem je v zadnjem času tudi v porastu (vključno s turnim smučanjem), a sklepamo, da se v povprečju izvaja na nižjem nivoju težavnosti in/ali kompleksnosti (primer: plezanje grap nad Vršičem, Zelenico, področje Logarske doline). Resnejših vzponov se lotevajo predvsem izkušeni alpinisti, ki suvereno obvladajo težavnost in kompleksnost zimskega plezanja v naših hribih. Deloma lahko razkorak med letno in zimsko aktivnostjo pripišemo tudi milejšim zimam, ki ne nudijo več tako širokega razpona preplezljivih slapov/smeri kot v preteklosti. Čeprav so nas v zadnjih zimah vseeno prijetno presenetila vsaj nekajtedenska obdobja dobrih in odličnih razmer, kar bi lahko našo tezo postavilo pod vprašaj.

⁹ "Alpinistična skupnost" je mišljena v širšem kontekstu in vključuje vse posameznike, ki se ukvarjajo z alpinizmom, ne glede na nivo usposobljenosti.

Nesreče v ledu, snegu in mešanem terenu

Glede na čas objave spletnega obrazca za sporočanje nesreč (sredi letne plezalne sezone) smo pričakovali, da bo veliko več sporočenih nesreč povezanih s plezanjem v skali, poleti. To je verjetno tudi razlog, da je bilo sporočenih samo 8 nesreč v snegu, ledu ali kombinirani smeri. Kljub temu bomo v nadaljevanju predstavili tudi nekaj teh nesreč in vzrokov zanje. Predvsem zato, da pokažemo, kakšnih analiz se nadejamo, ko nam bo število oddanih poročil to omogočalo.

Največ nesreč se je zgodilo pri plezanju v snežni ali kombinirani smeri, in sicer 4. To predstavlja polovico vseh zimskih nesreč. Sledijo plezanje v ledu (2 nesreči), dostop v zimskih razmerah (1 nesreča) ter ena nesreča pri sestopu v zimskih razmerah. V nadaljevanju zbiranja poročil pričakujemo porast nesreč (in predvsem skorajšnjih nesreč), povezanih s plazovno varnostjo, saj je gornišvo in smučanje pozimi precej bolj popularno od plezalnega alpinizma.

Med udeleženci nesreč v zimskih razmerah so bili 3 alpinisti, 2 starejša pripravnik in 3 mlajši pripravnik. Med pripravnik je bil en starejši pripravnik in dva mlajša pripravnik, ki so imeli do 2 leti alpinističnega staža. Ostali udeleženci so imeli 4 leta ali več alpinističnega staža.

Preverili smo vrsto poškodb in ugotovili, da se ponesrečenci običajno soočajo s težjimi poškodbami (zlomi, nezavest in smrt). Samo v enem primeru je šlo za lažjo poškodbo. V sedmih nesrečah so poškodovanci potrebovali zdravniško oskrbo, vendar je samo v 4 primerih posredovala GRS (trikrat helikopter, enkrat klasično). Zaskrbljujoče je to, da so ponesrečenci v 4 nesrečah sestopili sami, a je bila potem v 3 primerih potrebna naknadna zdravniška pomoč! Poškodbe v teh primerih so bile težke: pretres možganov, zlom lopatice in zlom reber.

Največ nesreč se je zgodilo zaradi **odloma skale/ledu** in posledičnega izdrtja cepina, kar je pripeljalo do padca. Pomemben podatek je, da je praktično vse ponesrečence dogodek **popolnoma presenetil**, samo eden je odgovoril, da se mu je padec zdel možen. Problematični so tudi **padajoči kosi ledu**, glede na sledeča opisa nesreč tudi sidrišča v vpadnicah niso vedno dovolj:

- Drugemu v navezi se je odlomil velik kos ledu, mu zdrsnil ob roki in ga zadel v brado. Posledica je bil padec in izguba zavesti za približno 5 minut.
- Predhodna naveza je sprožila kos ledu. Kljub sidrišču izven vpadnice se je led od skale odbil v varujočega in mu zlomil lopatico.

Plezanje v ledu zahteva obilo izkušenj in pozornosti glede kakovosti ledu, njegove strukture ter položaja telesa pri plezanju in zabijanja derez/cepinov. Predvsem pa nam je v primerjavi s skalnim plezanjem manj domače, saj so lednoplezalne sezone v zadnjih letih zelo kratke ali pa jih sploh ni. To je tudi razlog, da je napredek posameznika pri lednem plezanju počasen, redko preplezljivi cilji pa kar sami od sebe mamijo k preskakovanju stopničk ...

Med vzroki za nesrečo so udeleženci največkrat omenili kombinacijo precejšnje nevarnosti, utrujenosti, psihične (ne)pripravljenosti, slabe presoje razmer in podcenjevanja nevarnosti.

Na tem mestu izpostavljam še en primer potencialno nevarne prakse: dva dogodka (huda nesreča s težkimi poškodbami in dogodek, kjer je le slučaj preprečil resno nesrečo) sta se zgodila kot posledica **sočasnega plezanja** v snegu ali tako imenovanega "štajerca". Seveda je tovrstna praksa problematična tudi v kopni skali, se nam pa zdi, da se večkrat uporablja v lažjih delih zimskih smeri, saj je varovanje "že tako in tako slabo, gibanje v ne prestrmem, dobrem snegu pa enostavno".

POVZETEK: Analiza vzrokov nesreč v snežnih ali kombiniranih smereh pokaže, da gre praviloma za kombinacijo več vzrokov, ki rezultirajo v nesreči. Večinoma gre za razmere, ki jim plezalci niso dorasli in neizkušenost/nepazljivost ter hitenje. Podatki nakazujejo, da je sploh pri zimskem plezanju zelo pomembno pogostejše nameščanje kakovostnih varoval, ki lahko zadržijo in ustavijo padec plezalca. To še posebej velja ob slabših snežno-lednih razmerah, saj se je kar 5 nesreč zgodilo ob slabih pogojih (nepredelan sneg, novozapadli sneg ...). Med analiziranjem podatkov nismo ugotovili pomembne razlike med nesrečami, ki so se zgodile alpinistom ali pripravnikom, saj je porazdelitev nesreče med njimi enakomerna, število vzorcev pa majhno.

Dogodki

V analizo smo vključili tudi dogodke, ko je resno nesrečo preprečilo le srečno naključje. Podatke smo prejeli za skupno 8 takih primerov. Razdelitev glede na aktivnost oziroma letni čas prikazuje Diagram 9.

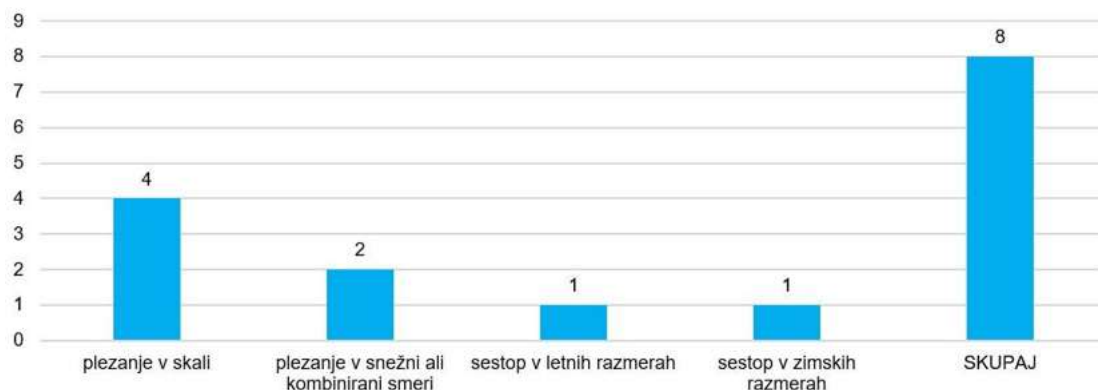

Diagram 9: Grafični prikaz porazdelitve alpinistične aktivnosti ob dogodku.

Porazdelitev dogodkov, ki so se zgodili doma in v tujini je enakomerna, 4 dogodki doma in 4 v tujini. Natančnejši pregled vrste dogodka in primerjava doma/tujina je razvidna iz spodnje tabele.

	doma	tujina	SKUPAJ
Plezanje v skali	2	2	4
Plezanje v snežni ali kombinirani smeri	1	1	2
Sestop v letnih razmerah	/	1	1
Sestop v zimskih razmerah	1	/	1
SKUPAJ	4	4	8

Tabela 5: Pregled dogodkov glede na aktivnost in lokacijo dogodka (doma/tujina).

Usposobljenost »ponesrečenca«	Usposobljenost naveze
starejši pripravnik	alpinist – starejši pripravnik
mlajši pripravnik	mlajši pripravnik – tečajnik
mlajši pripravnik	mlajši pripravnik – mlajši pripravnik
alpinist	alpinist – alpinist
mlajši pripravnik	mlajši pripravnik – mlajši pripravnik
alpinist	alpinist – alpinist
alpinistični inštruktor	alpinistični inštruktor – tečajnik
alpinistični inštruktor	alpinistični inštruktor – tečajnik

Tabela 6: Pregled usposobljenosti posameznika, ki se mu je dogodek pripetil in usposobljenost celotne naveze.

Zgornja tabela prikazuje formalno alpinistično usposobljenost člana naveze, ki se mu je dogodek pripetil, in usposobljenost celotne naveze. Zaskrbljujoči sta predvsem dve navezi mlajši pripravnik – mlajši pripravnik in naveza mlajši pripravnik – tečajnik.

Trije dogodki so bili take narave, da bi se lahko končali usodno za celo navezo, če bi se splet okoliščin odvil malce drugače. To je resno opozorilo, da moramo obvezno beležiti tudi dogodke, saj se iz njih lahko tudi zelo veliko naučimo.

Omeniti moramo tudi to, da bi trem posameznikom (alpinist, starejši in mlajši pripravnik) uspešen vzpon predstavljal pomemben dosežek in so plezali **pod** očitnim pritiskom osebnih ambicij.

Med vzroki za dogodke so bili navedeni "traparija, neprimerna/premalo opreme, psihična (ne)pripravljenost, ne optimalno načrtovanje ture in hitenje."

POVZETEK: pri analizi dogodkov smo naleteli na dokaj podobne razloge, ki so pripeljali do dogodka – hitenje, psihična pripravljenost, precenjevanje sposobnosti/neznanje, ne optimalno načrtovanje ture, neprimerna oprema ali premalo le-te. Torej: gre za **izključno subjektivne dejavnike**. Nevarnost dogodkov je predvsem v tem, da se lahko iz njih razvijejo/nastanejo zelo hude nesreče. Trije primeri bi se lahko končali s smrtjo 6 plezalcev! Dva od teh dogodkov sta bila **neposredno povezana s kakovostjo sidrišča**.

V prvem primeru sta se plezalca vračala pod steno s spusti po vrvi. Bila sta pod časovnim pritiskom, saj se je pripravljalo na nevihto. Naveza je izdelala sidrišče za spust na eno pritrilno točko, ki sta jo ocenila kot odlično in popolnoma trdno. K sreči sta plezalca zaradi boljšega občutka zaporedno povezala še metulja, ki bi ga prvi imel za rezervo, drugi pa bi ga nato pobral iz stene, saj bi bila nosilna točka že preizkušena. Ob obremenitvi se je prva točka (tista, za katero sta bila prepričana, da se ne more premakniti) izpulila in oba sta obvisela na metulju, ki jima je služil bolj kot dodatno varovanje. V primeru, da te druge točke ne bi bilo, bi oba zgrmela do vznožja stene. Sidrišče je najpomembnejši element varovanja naveze v steni. Vedno naj bo izdelano iz vsaj dveh odličnih točk, četudi gre za sidrišče za spust, ki bo prenašalo le statično obremenitev. S seboj imejmo dovolj opreme (klini, metulji, zagozde, pomožne vrvice, neskončne zanke ...), da lahko vedno izdelamo sidrišče v različnih pogojih (prhka skala, pomanjkanje dobrih razpok, večje razdalje med primernimi razpokami ...). Do tega dogodka najverjetneje ne bi prišlo, če bi imela plezalca dovolj opreme in časa za izdelavo sidrišč.

V drugem primeru je naveza plezala dobro opremljeno smer, tako z vmesnim varovanjem kot s sidrišči. Zaradi nerodnega poteka vrvi in posledičnega trenja napredujoči ni mogel doseči navrtanega sidrišča, zato ga je izdelal na drevo. Ko je drugi priplezal do sidrišča, je opazil, da je drevo skrajno neprimerno za varovanje in da bi v primeru padca oba padla do tal. Do dogodka sploh ne bi prišlo, če bi bil napredujoči med plezanjem pozoren na potek vrvi. Uporaba podaljšanih sistemov bi zmanjšala trenje, ki ga je na koncu tako zaviralo, da ni mogel priti do urejenega sidrišča. Tudi v opremljenih smereh je treba biti pozoren na potek vrvi, saj tudi take smeri le redko potekajo popolnoma naravnost, kot je to običajno v plezališčih.

Tretji primer se je zgodil pri zimskem plezanju, kjer sta plezalca zaradi časovne stiske plezala tudi simultano z nameščanjem vmesnega varovanja. Ko se je napredujoči bližal sidrišču (ni pa ga še dosegel), je drugi v navezi že moral pospraviti spodnje sidrišče in začeti s plezanjem. Med temi opravki mu je odneslo derezo, izgubil je ravnotežje in k sreči obvisel na "gosenicah" cepinov, ki so bili že zabiti v dober sneg. Če bi se gosenici strgali ali cepina izpulila, bi potegnil za seboj tudi napredujočega. Najhujše bi morda preprečilo vmesno varovanje, če bi zadržalo njun padec. Dogodek bi bilo mogoče preprečiti, če bi plezalca upoštevala osnovno pravilo naveze: **če si navezan, varuj, če ne varuješ, se razveži**. Simultano plezanje je namreč lahko izredno nevarno tudi v primerih, ko se pri vmesnem varovanju uporablja prižeme.

Še dve poročili o skorajšnjih nesrečah sta z dovoljenjem avtorjev dobesedno poobjavljeni v poglavju Primera zgledno izpolnjenih obrazcev. Vsebinsko spadata med analizo dogodkov, vendar se nismo želeli brez potrebe ponavljati, saj originalen zapis avtorja nedvomno ponuja boljši vpogled v dogajanje. Prelistaj stran ali dve naprej!

Kaj se iz opisanih nesreč lahko naučimo?

Eden najpomembnejših receptov za obvladovanje nevarnih dejavnosti je učenje na izkušnjah drugih. Te so nam v poročilih dostopne, zato si jih podrobneje oglejmo. V tem poglavju so zbrani **odgovori ponesrečenih** na vprašanji: Kaj se lahko po vašem mnenju drugi naučijo iz opisanega dogodka? Kako bi lahko nezgodo preprečili ali vsaj omejili njene posledice? Nekatere (predvsem krajše) odgovore navajamo dobesedno, nekatere pa smo preoblikovali in malo skrajšali, a ob tem seveda ohranili vsebino. Kjer je več ponesrečenih izpostavilo enako vsebino, smo jo seveda povzeli, zato je seznam krajši od števila prejetih poročil. Upamo, da nam je uspelo začeti nekakšen seznam temeljnih resnic o gibanju v gorskem svetu, ki ga bomo z leti samo še dopolnjevali.

1. *»Zahtevnost tur je treba stopnjevati zelo počasi in v vseh niansah, od stila in kompleksnosti do tehnične težavnosti vzpona. Nisem pa prepričan, da je pri alpinizmu to vedno mogoče. Veliko sem razmišljal o nesreči in ne znam oceniti, v kolikšni meri je bila zanjo kriva moja relativna nezkušenost in ali bi se to lahko zgodilo tudi komu bolj izkušenemu. Tudi če bi subjektivni faktor tveganja lahko zbili skoraj na nič, objektivni ostaja vedno prisoten. Težava nastopi, ker se faktorja mešata. Pri svoji nesreči ne vem točno, ali se je kos skale odlomil (na kar nimam vpliva) ali so bile krive moje pomanjkljive izkušnje. Vedno pa lahko rečemo, da so vsaj deloma krive izkušnje, saj bi lahko izbrali tisto razčlemba, ki se zagotovo ne bi odlomila. Če sem bolj konstruktiven: predlagal bi veliko plezanja kot drugi v navezi v zahtevnem terenu. Mogoče mi je manjkalo nekaj smeri, v katerih bi bil bolj konservativen in bi stopnjeval počasneje.«*
2. *»Če se pripeti nesreča z resnimi poškodbami, je potrebno klicati reševalce. Lahko bi se med sestopom še bolj poškodoval ali pa bi bilo reševanje med recimo spustom po vrvi še bolj kompleksno. Samoocenjevanje poškodovanosti z močnim pretresom možganov ni optimalno.«*
3. *»Če gondola začne voziti šele ob 8:30, je potrebno prespati na koči ali pod steno, drugače vstopiš prepozno za dolgo smer.«*
4. *»Če veš, da je v smeri varovanja zelo malo, se splača vzeti še kakšen dodaten kos opreme. Boljše nekaj gramov več, pa tudi če jih na koncu ne potrebuješ. Če se le da, je plezanje z nahrbtnikom priporočljivo, npr. meni je hrbtnico rešila termovka, ki je prevzela večino sile in me zaradi tega ni povsem prelomilo.«*
5. *»Ne gre slepo zaupati zagozdenim pomičnim varovalom, ki jih že najdemo v smeri.«*
6. *»Potrebno je pretehtati vse možnosti in potencialne nevarnosti, ne pa se osredotočiti na zgolj eno pretečo nevarnost (npr. poslabšanje vremena).«*
7. *»Soplezalec naj bo seznanjen s tvojim zdravstvenim zavarovanjem.«*
8. *»Soplezalec naj ima v odročnih koncih poleg dobrega znanja alpinistike tudi dobro znanje prve pomoči, potrebno pa je tudi zavedanje o omejenih možnostih reševanja.«*
9. *»Kdor nima nosu za orientacijo v smeri, naj se za začetek loteva čim bolj očitnih linij in smeri, ki so dobro opremljene. Če pa ne veš, kako naprej in kam, se mi zdi pomembno, da se varno zavaruješ oziroma postaviš sidrišče in se potem skupaj s soplezalcem odločaš, kako naprej.«*
10. *»Pred vzponom vprašaj bolj izkušene alpiniste, če smer priporočajo in na kaj vse je potrebno biti pozoren. Kot začetnik se ne lotevaj eksotičnih, redko plezanih smeri.«*
11. *»Ne podcenjuj nevarnosti (skopo) navrtanih smeri.«*
12. *»Če imamo težak nahrbtnik, se ga splača zapeti s spodnjim pasom čez trebuh, da nam morebiten padec ne raztegne hrbtna.«*

13. »Tudi če preveriš vse oprimke in stope, se še vedno lahko zgodi, da se pod večjo obremenitvijo odkrušijo. Sam sem dogodke pred nesrečo med dolgim okrevanjem večkrat podoživel in moj zaključek je, da če bi bil še stokrat v isti situaciji, bi storil enako ...«
14. »Tudi v granitu in Dolomitih ni kar vse brez izjeme stabilno.«
15. »Ne pojdi utrujen v steno, utrujen v smislu večtedenskega primanjkljaj spanca in počitka! En dan prej sem dovolj spala. V steni ni dobro biti toliko sproščen, da si nepazljiv, previdnost naj bo zavestna.«
16. »Ne dokazuj se nikomur. Nabiraj izkušnje v lahkih smereh. Sprašuj se o tem, zakaj si sploh želiš plezati. Ne primerjaj se z drugimi alpinisti, še posebej na zelo uspešnih ferajnih.«
17. »Bodi pozoren na izbiro soplezalca. Komunikacija o počutju naveze med plezanjem je zelo pomembna!«
18. »Ne paničari, če te lovi tema. Zaradi bivakiranja v steni še ne bo nujno konec sveta.«
19. »Ne plezaj ledu, če je nad tabo že naveza in vidiš, da led že itak pada dol zaradi njihove slabe tehnike plezanja/razmer. Izberi drug slap ali drug dan.«
20. »Če želiš prehitevati navezo, to naredi tako, da je varno zate in za navezo, ki jo prehitevaš. Seveda v medsebojnem dogovoru.«
21. »Previdno pri sestopu. Zaradi utrujenosti smo bolj nerodni, manj zbrani, ...«
22. »Utrujenost lahko zelo vpliva na presojo in odločanje tekom ture.«
23. »Zbran je treba biti tudi v odlični skali in relativno majhni težavnosti.«
24. »Sidrišče je najpomembnejša točka v steni in ga je treba skrbno izbrati. Izogibaj se vpadnicam!«
25. »Obvezno vedno preveri obstoječa varovala in čim večkrat dodaj še svoje varovanje.«
26. »Četudi vse narediš prav, lahko umreš. Absolutne varnosti ni.«

Ukrepi za zmanjšanje števila in resnosti nesreč

Na podlagi prejetih odgovorov in analize nesreče ter vzrokov zanje smo oblikovali nabor ukrepov oz. predlogov, katerih cilj je zmanjšanje števila in resnosti nesreč. Za lažji pregled smo jih razdelili v različne sklope.

Varovanje in tehnični postopki

V to skupino smo uvrstili predloge glede varovanja, nameščanja vmesnega varovanja, sidrišč, poteka vrvi in s tem povezanimi varnostnimi ukrepi.

- Nameščaj varovanje vedno, ko ga lahko. Poskrbi, da je varovanje nameščeno pravilno in kakovostno. Nikoli ne izpusti dobrega mesta za namestitev varovanja. Na začetku plezalne kariere je vedno bolje nameščati (pre)več varovanja kot premalo, saj te izkušnje pridejo prav v težjih smereh ali smereh, kjer so možnosti varovanja skromnejše. Tudi če je varovanje slabše kakovosti, ga vseeno namesti in meter višje namesti novega. Včasih lahko tudi slabše vmesno varovanje zadrži ali pa vsaj ublaži padec.
- Sidrišče izdelaj izven vpadnice naslednjega raztežaja. To je še toliko bolj pomembno, če je v smeri več navez ali ko plezaš v ledu, snežnih ali kombiniranih smereh. Sidrišče naj bo vedno izdelano tako, da lahko zadrži padec napredujočega.
- Prvo vmesno varovanje namesti takoj nad sidriščem oz. takoj, ko je to mogoče.
- Zbranost pri varovanju in komunikaciji. Pozorno spremljaj soplezalca, pričakuj padec in bodi pripravljen na ustrezno reakcijo.
- Bodi pozoren na potek vrvi in možnost trenja, zato podaljšuj sisteme, da se temu izogneš.
- Mentorji moramo opozarjati pripravnike na napake, ki jih opazimo pri plezanju z njimi, ter jim pokazati pravilne načine nameščanja metuljev, klinov, izbire mest za sidrišče in nameščanje varovanja ...
- V smer, ki ni zelo opremljena, je boljše vzeti nekaj več opreme (klinov, metuljev...). Ravno tako je pametno imeti dovolj opreme za različne primere, ki se lahko zgodijo (poslabšanje vremena, spust po vrvi ...).

Kakovost skale in opreme

V tej skupini so predlogi, povezani s preverjanjem skale, klinov ter njihovo kakovostjo, opremo ali morebitnimi drugimi nevarnostmi zaradi krušljivosti.

- Vedno preveri kline, ki so že v steni. Starim klinom ne gre slepo zaupati. Preveri ne samo vizualno, ampak tudi fizično. Pozornost moramo nameniti tudi njihovi poziciji glede na smer morebitne obremenitve/padca. Nameščeni naj bodo tako, da se ob obremenitvi ne morejo izpuliti.
- Vedno preverjaj kakovost skale, oprimkov in stopov. Nikoli ne zaupaj skali samo na pogled ali na podlagi sledi magnezija.
- V situacijah, kjer padca ne sme biti (npr. poledenelo pobočje brez varnega izteka), ostani še posebej zbran in se izogibaj hitenju. Hitrost ni vedno prednost. Tudi pri izstopih iz smeri, ko se premikamo po lažjem terenu (II-III), je pomembno ostati zbran, saj je skala v tem svetu praviloma slabša, posledice padcev pa zaradi manjše naklonine resne.
- Pripravniki naj izkušnje nabirajo v pogosto plezanih smereh, kjer je že dovolj vmesnih klinov in možnosti za dodatno nameščanje varovanja. Praviloma je tudi skala v takih smereh »očiščena« in boljše kakovosti.
- Uči se iz izkušenj drugih.

Prva pomoč in poškodbe

Tukaj so zbrani predlogi, ki se navezujejo na prvo pomoč, poškodbe, zaščito in zdravstveno stanje.

- V primeru nesreče s poškodbo je vedno najbolje poklicati na 112. Pri samostojnem sestopu/samoreševanju se zdravstveno stanje poškodovanega lahko poslabša ali pa pride celo do nove nesreče.
- Poskrbeti je treba za dobro znanje prve pomoči in ga vsakoletno osveževati. Ustrezno zavarovanje, sploh pri plezanju v tujini, naj postane stalnica in ne izjema.
- Plezanje z nahrbtnikom (četudi z lahkim in manjšim) je marsikomu obvarovalo hrbtenico pred hujšo poškodbo.

Načrtovanje ture in vreme

V to skupino smo zapisali predloge, povezane s pripravo na turo, vremenom in vremenskimi pogoji, časovnico in podobno.

- Na turo se vedno dobro pripravi in posebno pozornost nameni časovnici.
- Preuči vremensko napoved in se zavedaj, da se vreme v hribih običajno poslabša prej, kot v dolini.
- Če ne veš, kod gre smer, ali meniš, da si zašel iz smeri, izdelaj sidrišče in se o nadaljnjih korakih odločaj skupaj s soplezalcem.
- Če je v smeri že naveza pred tabo, razmisli, če ni bolj pametno izbrati druge smeri.
- Ne podcenjuj smeri, tudi če so skromnejših ocen. Dobro se pripravi na turo, na odseku se pozanimaj pri izkušenejših članih, ki so smer že plezali ali je primerna zate ter če ima kakšne posebnosti, ki iz opisa in skice niso razvidne. Na klubu ali odseku je veliko znanja in izkušenj. Izkoristi ga in sprašuj, sprašuj in sprašuj.

Psihološki vidiki, odnosi in odločanje

Skupina ukrepov, ki se povezujejo z razmišljanjem, čustvi, samorefleksijo, odgovornostjo in odločanjem v navezi.

- Ne dokazuj se pri plezanju v hribih. To počnite v dolini s tem, kdo naredi več sklec ali zgibov.
- Ne primerjaj se z drugimi in ne tekmuj z njimi. Ne plezaj zaradi drugih.
- Bodi iskren do sebe in do soplezalca in mu zaupaj, če se ne počutiš, da bi plezal določen raztežaj kot prvi v navezi.
- V primeru, da nisi dorasel smeri/razmeram, je vedno bolje obrniti, kot nadaljevati in upati, da se bodo pogoji izboljšali.
- Pred plezanjem poskrbi, da si naspan in spočit. Če smo neprespani, se nam kognitivne (spoznavne) funkcije upočasnijo, kar pripelje do napak, ki jih sicer v normalnih razmerah ne bi naredili.
- Na klubih in odsekih nuditi pomoč, oporo in varno okolje za udeležene v nesreči. Okolje brez moraliziranja, posmehovanja in obtoževanja. Že tako jim je dovolj težko. Ponudimo jim prijazno besedo, poslušajmo jih in bodimo v oporo.

Napredek in izkušnje

- Izkušnje naj se nabirajo v lažjih smereh, katerih težavnost je precej pod tvojim športnoplezalnim nivojem.
- Počasi stopnjuj težavnost smeri, ki jih plezaš. Če je možno, plezaj smeri, ki predstavljajo logični korak naprej z izkušenejšim soplezalcem. Tudi plezanje kot drugi v navezi je smislen pristop, ko se lotevaš smeri, ki so težje od vsega, kar si plezal do sedaj.
- Pri plezanju v ledu je postopnost in pridobivanje izkušenj še veliko bolj pomembno. Izkušnje pridobivaj pri plezanju umetnih slapov ali v naravnem slapu z varovanjem od zgoraj. Zavedaj se, da se struktura ledu lahko spreminja iz dneva v dan in so danes dobre razmere lahko jutri popolnoma drugačne. Zelo veliko vpliv na (ne)kakovost ledu imajo sneg, dež in visoke temperature.

Primeri zgledno izpolnjenih obrazcev

Vse, ki boste v prihodnje izpolnjevali vprašalnik, lepo prosimo, da odgovorite na vsa vprašanja. Razumemo, da je možno vse relevantne informacije podati zgolj kot odgovor na vprašanje "Opišite dogodek!" in da bi se anketirani radi izognili podvajanju vsebine. Vendar pa je analiza odgovorov na vsako posamezno vprašanje neprimerno enostavnejša, če so vsi odgovori ustrezno zabeleženi tam, kjer po njih sprašujemo.

V nadaljevanju sta navedena dva primera zgledno izpolnjenih vprašalnikov (zanimivi sta tudi zgodbi). Odgovori so objavljeni v soglasju z avtorji in ustrezno anonimizirani (datumi in zemljepisna lastna imena so izbrisani).

Primer 1

Nesreča se je zgodila:

V skupini treh plezalcev.

Kako ste povezani s ponesrečenimi?

Ni bilo ponesrečenca, bi pa lahko bilo fatalno za tečajnika.

Kakšna je bila formalna gorniška usposobljenost ponesrečenca?

Tečajnik.

Glede na prejšnje vprašanje opredelite gorniško usposobljenost soplezalcev/ostalih članov skupine.

Kot inštruktor sem vodil navezo dveh tečajnikov.

Koliko časa se je ponesrečeni ukvarjal z alpinizmom?

1 leto.

Na kratko smiselno opišite gorniške izkušnje ponesrečenca pred pričetkom ukvarjanja z alpinizmom.

V bistvu je bil zelo perspektiven tečajnik, z občutkom za vravno tehniko, eden izmed izstopajočih od celote, imel sem občutek, da mu lahko zaupam, sedaj sicer še vedno aktiven alpinist z lepo bero vzponov doma in v tujini.

Navedite morebitne zdravstvene posebnosti ponesrečenca.

Ni.

Kakšne so bile predhodne izkušnje ponesrečenega z vzponi podobne vrste/kompleksnosti/težav? Pod »drugo« lahko odgovorite opisno.

Incident se je pripetil pri spustu in ni povezan s težavnostjo plezanja, je pa spuste tudi že izvajal.

Kakšna je bila povprečna alpinistična aktivnost ponesrečenega v terenu, kjer se je pripetila nesreča?

Težko sedaj natančno opredelim za nazaj (nesreča že pred nekaj leti, op. pis.), je pa bil aktiven.

Čas in kraj dogodka (povzetek):

Zgodaj popoldne na urejeni in pogosto uporabljeni pisti za spuste ob vrvi. Dogodek se je zgodil na drugem ali tretjem spustu po vrsti. Lepo vreme, vsi člani naveze so tam sestopali prvič.

Opiši uporabljen nabor skupne in osebne tehnične opreme skupine. Reverso in dvojna vrv.

Ste bili pod časovnim pritiskom? Ne.

Kaj je po vašem mnenju glavni vzrok za dogodek?

Presenečenje v novi situaciji, miselna nezbranost.

Opišite dogodek. Vključite vse, kar se vam zdi pomembno in še ni bilo zajeto v predhodnih odgovorih.

Ok. Bil je spust po abzajl pisti, kjer sem ocenil, da bi bilo dobro tečajniku podati novo izkušnjo pri realnem spustu tako, da ga spustim naprej in on pripravi novo sidrišče. Ker so sidrišča navrtana in je dejansko pri vrvmi tehniki bil vedno suveren, tudi na vajah smo spuste že delali, se mi je zdelo poučno. Nepredvidena situacija pa se je zgodila, ker sem imel eno vrv cca 4 m krajšo kot drugo. Pri novi vrvi mi je namreč skala padla na zadnji del in sem jo tam pač odrezal, ne pa obeh pramenov. Ko se je spuščal, sem med debato z drugim tečajnikom ne namenoma slonel/držal center sidrišča z vrvjo, ki pa je v nekem trenutku začela polzeti preko centra. Instinktivno sem jo pri tem z dlanjo samo bolj stisnil, čeprav si nisem takrat predstavljal, kaj se dogaja. Po nekem času je zaklical, da je vrv prosta in naj se spustiva še midva. Tokrat sem šel jaz naslednji in ob koncu krajše vrvi ugotovim, da ne dosežem sidrišča 2m nižje, na katerem je tečajnik. Po hitrem pogovoru izvem, da je podrl varovalni vozel na krajši vrvi in se po daljši spustil do točke sidrišča. V tem trenutku me prešine in povežem drsenje vrvi na zgornjem sidrišču, ki sem ga instinktivno ustavil. Na srečo je bilo očitno dovolj trenja, da je zadostoval zgolj stisk obeh pramenov, ki je preprečil, da bi se tečajnik samo z eno vrvjo odpeljal v dolino. Šokiran ob spoznanju, da bi se cela zgodba lahko tragično končala, pa sem jaz tudi naredil nekaj, na kar nisem v tistem trenutku zavedno pomislil. Šele po pogovoru s prijateljem sem ugotovil, da bi tudi lahko bilo fatalno v drugačnih pogojih. Torej, na tisti krajši vrvi sem nazaj naredil varovalni vozel in potem popuščal le daljšo vrv, kar je bilo dovolj za dosego sidrišča. V tej situaciji pa vem, da nisem niti pomislil, kaj je na zgornjem sidrišču. Ker je bila na srečo rinka, je vse lepo delovalo in je vrv drsela gladko preko nje. Če bi pa na vrhu imel sidrišče na trak ali pomožno vrvico, pa bi lahko prišlo tudi do prežaganja vrvice, kar je pod celotno obremenitvijo lahko zelo hitro. Na srečo se je vse izšlo brez posledic. Je bila pa to stresna šola, iz katere sem se naučil tri reči:

1. Tečajniku ne zaupam več, pa četudi kaže perspektivne in suverene indice. Na nepredvidene situacije bo še vedno lahko imel premalo izkušenj za pravilno odločitev.
2. Vrv naj bo enakih dolžin pri obeh pramenih, ker po nepotrebem ustvarjamo nepredvidene situacije, ki so lahko usodne. To velja tudi za ostalo opremo, ki mora biti nedvoumna.
3. Tudi sam sem z dosedanjimi izkušnjami še vedno ranljiv in lahko odreagiram neustrezno. Takrat sem imel dvakrat srečo.

Bi ocenili, da ste bili pod večjim psihičnim pritiskom, kot ponavadi?

Ne.

Koliko bi vam uspešen vzpon »pomenil v življenju«?

Zgolj dobra zgodba s poučno noto za tečajnika. Brez nekih ambicijskih pritiskov.

Se vam zdi vzrok za nesrečo objektivne ali pa morda bolj subjektivne narave?

Subjektivne, nepoznavanje rokovanja z opremo.

Brez poškodb, pomoči v bolnišnici ali pomoči GRS (povzetek).

To vprašanje je najpomembnejše: kaj se lahko po vašem mnenju drugi naučijo iz opisanega dogodka? Kako bi lahko nezgodo preprečili ali vsaj omejili njene posledice?

Sem sicer že prej opisal:

1. Tečajniku ni za popolnoma zaupati. V vsakem trenutku moraš še vedno nadzorovati dogajanje.
2. Vrv naj bo enakih dolžin pri obeh pramenih, ker po nepotrebem ustvarjamo nepredvidene situacije, ki so lahko usodne. To velja tudi za ostalo opremo, ki mora biti nedvoumna.
3. Pogovor o teh situacijah, ki nam lahko odpre še drug pogled in opozori na kakšne detajle, ki jih sami mogoče nismo niti zaznali.

Primer 2

Nesreča se je zgodila:

Pri plezanju v navezi dveh.

Kako ste povezani s ponesrečenimi?

Sam sem ponesrečeni udeleženec.

Kakšna je bila formalna gorniška usposobljenost ponesrečenca?

Alpinistični inštruktor.

Glede na prejšnje vprašanje opredelite gorniško usposobljenost soplezalcev/ostalih članov skupine.

Tečajnik AŠ.

Koliko časa se je ponesrečeni ukvarjal z alpinizmom? 10 let.**Na kratko smiselno opišite gorniške izkušnje ponesrečenca pred pričetkom ukvarjanja z alpinizmom.**

Športno plezanje in letno/zimsko gornišvo.

Kakšne so bile predhodne izkušnje ponesrečenega z vzponi podobne vrste/kompleksnosti/težav?

Rutinirano obvladovanje težav.

Športnoplezalni nivo (na pogled):

6a+ do 6c

Kakšna je bila povprečna alpinistična aktivnost ponesrečenega v terenu, kjer se je pripetila nesreča?

Redno aktiven (večkrat na mesec).

Čas in kraj:

Poletno dopoldne. Znana dolina v Zahodnih Alpah, ki je med slovenskimi odseki zelo popularno prizorišče letnih taborov. Dogodek se je zgodil v pogosto obiskani "plaisir" navrtani smeri (povzetek).

Opiši uporabljen nabor skupne in osebne tehnične opreme naveze.

Oprema za plezanje večraztežajnih navrtanih smeri (dvojna vrv, kompleti, osebna tehnična oprema, 1 nahrbtnik).

Kakšna je bila načrtovana časovnica ture in kako uspešno ste se je držali v resnici?

Krajša tura, časovnica je bila tudi po incidentu še vedno ok.

Ste bili pod časovnim pritiskom?

Ne.

Kakšna je bila vloga ponesrečenca?

Plezanje v vodstvu.

Kaj je po vašem mnenju glavni vzrok za dogodek?

Iz stene se je odpeljal večji granitni blok.

Vas je dogodek presenetil, ali pa se vam je zdel možen? (Primer: odlomljen oprimek. Se vam je skala zdela sumljiva, ali je delovala trdna?)

Skala je delovala trdna, imela je sledi magnezija, dogodek je zelo presenetil.

Kako bi ocenili kvaliteto varovanja v raztežaju, kjer je prišlo do nesreče?

Dobro navrtana smer, vpet svedrovec nad odlomom: optimalno varovanje. Navrtano sidrišče je bilo v neposredni vpadnici.

Opišite dogodek.

Dva giba navzgor čez kritično mesto (sporno skalo) za ogled detajla in vpetje svedrovca. Študiranje detajla in povratek navzdol na mesto počitka. Na pogled trdna skala, s sledmi magnezija se je ob povratku navzdol odpeljala iz stene (navzgor je držala). Verjetno je bila smer obremenitve sporne skale ob povratku navzdol malo drugačna in večja.

Bi ocenili, da ste bili pod večjim psihičnim pritiskom, kot ponavadi?

Ne.

Koliko bi vam uspešen vzpon »pomenil v življenju«?

Nič preveč posebnega.

Se vam zdi vzrok za nesrečo objektivne ali pa morda bolj subjektivne narave?

Objektivne. Ob izjemni samokritičnosti morda slaba ocena kakovosti spornega oprimka. Sicer bolj objektivni faktor.

Brez poškodb, obiska bolnišnice in pomoči GRS (povzetek).

To vprašanje je najpomembnejše: kaj se lahko po vašem mnenju drugi naučijo iz opisanega dogodka? Kako bi lahko nezgodo preprečili ali vsaj omejili njene posledice?

Da tudi v granitu ni vse brez izjeme stabilno in da tudi dobri oprimki to včasih niso. Preprečiti nezgodo v navrtani in pogosto obiskani smeri, kjer skala velja za kompaktno, sporni oprimek pa ima sledi magnezija, pa je praktično nemogoče.

Zaključek

Predstavljeni podatki ne predstavljajo absolutne resnice. So le delček v celotnem mozaiku alpinističnih nesreč in dogodkov. Zavedamo se, da je vzorec glede na število nesreč, ki jih beležita GRZS in Policija, izredno majhen. Se pa da izluščiti nekaj pomembnih zaključkov, ki jih lahko s pridom uporabimo v učnih procesih alpinističnih šol.

Naši podatki kažejo, da se največ nesreč zgodi zaradi krušljivosti skale. Zaskrbljujoča sta predvsem dva trenda, in sicer:

- število težjih poškodb in
- število nesreč, v katerih ponesrečenci/udeleženci niso klicali GRS, so pa kasneje potrebovali zdravniško oskrbo.

Skrbijo tudi dogodki, ki bi se lahko ob drugačnem razpletu okoliščin končali s smrtjo.

Z razpoložljivimi podatki smo lahko pripravili nabor ukrepov/predlogov, s katerimi se bo skušalo v naslednjih letih zmanjšati število nesreč ter resnost poškodb.

Glede na število izpolnjenih obrazcev in količino vhodnih podatkov, bomo v naslednjih letih pripravili eno ali dve poročili na leto. V idealnem scenariju bi pripravili eno poročilo po zimski sezoni (konec pomladi/začetek poletja) in eno po koncu letne sezone (konec jeseni).

Konstruktivni komentarji v zvezi s poročilom, vprašalnikom in še čim so nadvse dobrodošli. Pišite nam na nesrece@pzs.si.

Poročilo pripravili:

Vid Vilhar, AO Ljubljana Matica

Matic Košir, AO Jesenice, član IO KA

Borut Gogala, AO Bohinj

Peter Bajec, AO Železničar, član IO KA